

3
MONOGRAFIJE CPA

MIREN
GROBIŠČE IZ OBDOBJA
PRESELJEVANJA LJUDSTEV

VESNA TRATNIK, ŠPELA KARO

MMXVII

3
MONOGRAFIJE CPA

MIREN GROBIŠČE IZ OBDOBJA PRESELJEVANJA LJUDSTEV

VESNA TRATNIK, ŠPELA KARO

S PRISPEVKI: TOMAŽ FABEC, SABINA KRAMAR,
KATJA KAVKLER, MATEJ DOLENEC,
PETRA LEBEN SELJAK, BORUT TOŠKAN

MMXVII

Monografije CPA 3

Miren. Grobišče iz obdobja preseljevanja ljudstev

izdajatelj

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Poljanska cesta 40, SI-1000 Ljubljana
<http://www.zvkds.si>

uredniški odbor

Maja Janežič, glavna urednica
Barbara Nadbath, odgovorna urednica
Špela Karo, članica
Tadeja Mulh, članica
Nives Zupančič, oblikovalka zbirke in likovna urednica
Vanja Celin, tehnična urednica

recenzent

Željko Demo

lektoriranje slovenskega besedila

Nina Kranjc

angleški prevod

Meta Osredkar

lektoriranje angleškega prevoda

Philip Mason

naslovnica

Nives Zupančič

risbe

Romana Vidmar, Tea Gerbec, Maja Janežič

fotografije

Manca Vinazza, Vesna Tratnik, Tomaž Fabec, Miha Mihelič, Peter Šuc, Anton Podbršček, Katarina Brešan, Sergej Pukšič, Matej Dolenc, Sabina Kramar, Katja Kavkler

izris načrtov najdišča in struktur

Manca Vinazza, Miha Mihelič, Vesna Tratnik,
Tomaž Fabec

Vse edicije zbirke Monografije CPA so brezplačne.

© 2017 Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Vse pravice pridržane.

Vsebina

- 5   **1 Uvod**
Vesna Tratnik
- 6   **2 Geografski in zgodovinski oris najdišča**
Vesna Tratnik
- 9   **3 Predhodne arheološke raziskave na Japnišču leta 2009**
Tomaž Fabec
- 22   **4 Metodologija in potek izkopavanj leta 2011**
Vesna Tratnik
- 24   **5 Poznoantično obdobje – obdobje preseljevanja ljudstev**
Vesna Tratnik, Špela Karo
- 37   **6 Novoveško obdobje**
Vesna Tratnik
- 39   **7 Opredelitev najdb**
Vesna Tratnik, Špela Karo
- 39   7.1 Rimska doba
Vesna Tratnik
- 40   7.2 Obdobje preseljevanja ljudstev
Špela Karo
- 52   7.3 Novi vek
Vesna Tratnik
- 53   **8 Analize**
- 53   8.1 Preiskave kovinskih predmetov: kovina, okrasni kamen in tekstilije
Sabina Kramar, Katja Kavkler, Matej Dolenc
- 58   8.2 Antropološka analiza skeletov
Petra Leben Seljak
- 71   8.3 Živalski ostanki
Borut Toškan
- 75   **9 Zaključek**
Vesna Tratnik, Špela Karo

8.3 Živalski ostanki

Borut Toškan

Nabor živalskih ostankov, ki so jih dala zaščitna izkopavanja na območju Japnišča v Mirnu, vključuje več deset (odlomkov) kosti in zob. Taksonomsko jih je bilo mogoče opredeliti 56, zgolj anatomsko pa še dodatnih šest. Vse najdbe pripadajo sesalcem. Gradivo označuje izrazita fragmentiranost; edina nepoškodovana ostanka sta namreč po en izoliran zob drobnice in prašiča. Stopnja ohranjenosti kostnine je sicer večinoma dobra.

Metode

Arheozoološke najdbe so bile med samimi izkopavanji pobirane ročno, vendar pa so bila polnila odkritih grobov in nekaterih drugih vkopov tudi mokro presejana. Vsaj kar zadeva omenjene kontekste lahko zato domnevamo, da delež manjših ostankov ni podcenjen.²⁰⁰

Taksonomski opredelitvi so bili podvrženi vsi živalski ostanki z izjemo reber, so pa sicer vsi trije v gradivu prisotni odlomki omenjenega skeletnega elementa skoraj zagotovo pripadali domačemu govedu. Količina ostankov je izražena kot število določenih primerkov (NISP oziroma *Number of Identified Specimens*),²⁰¹ vendar na način, da so različni odlomki iste kosti obravnavani kot ena sama najdba (tj. NISP = 1). Zajemanje metričnih podatkov je sledilo v stroki uveljavljenim smernicam,²⁰² je pa bil nabor merljivih kosti zaradi močne fragmentiranosti ostankov izjemno skromen (sl. 106).

Obravnavano arheozoološko gradivo iz Mirna hrani Goriški muzej Kromberk.

Taksonomija

Vrstna pestrost analiziranega gradiva je povprečna, saj taksonomsko opredeljeni ostanki velikih sesalcev (N = 52) pripadajo največ petim različnim vrstam iz treh družin (sl. 104). Najdbe je treba pripisati izključno domačim živalim, med katerimi z daleč najvišjim deležem izstopa domače govedo (*Bos taurus*). Razlika v količini ostankov glede na drugouvrščeno drobnico (Caprinae) je statistično značilna (χ^2 test: $\chi^2 = 10,95$, stop. prostosti: 1, $p < 0,001$). Deleži zastopanosti drobnice, konja (*Equus caballus*) in domačega prašiča (*Sus domesticus*), se med seboj bistveno ne razlikujejo (sl. 104).

Ob ostankih velikih sesalcev nabor analiziranih arheozooloških najdb z Japnišča vključuje še po dva odlomka sekalca in nadlahtnice taksonomsko ožje neopredeljenih glodavcev (Rodentia). Sekalca velikostno ustrezata mišjim (Murinae), najmanj ena od obeh nadlahtnic pa je zagotovo pripadala nekoliko večji živali.

Porazdelitev najdb v prostoru

V polnilu posameznih grobnih jam je bilo vsega skupaj najdenih zgolj devet taksonomsko opredeljenih živalskih kostnih odlomkov oziroma zob, pa še med temi so štirje glodavski (sl. 105). Da so se slednji v polnilu groba znašli po naključju, je gotovo, bržčas pa enako velja tudi za ostanke velikih sesalcev. Zgolj v grobu 6 je bil namreč najden več kot le posamezen izoliran zob.²⁰³ Ob tretjem spodnjem meljaku drobnice sta namreč tam ležala še odlomek diafize ovčje ali kozje nadlahtnice ter drobec konjske spodnje čeljustnice. Tudi omenjeni nabor najdb pa seveda niti po stopnji ohranjenosti niti po izboru ne kaže na to, da bi lahko predstavljal bodisi simbolni pridatek bodisi ostanek pogrebne popotnice. Tezo o naključni prisotnosti živalskih ostankov v polnilu grobov sicer podkrepljuje tudi dejstvo, da so bili v omenjenih polnilih

200 Toškan 2015.

201 Grayson 1984, 17–26.

202 von den Driesch 1976.

203 V grobovih 1 in 2 sta ležala le spodnji meljak goveda oziroma drobnice.

Takson	Cranium	Maxilla	Mandibula	Dentes	Vertebrae	Scapula	Humerus	Radius	Ulna	Metacarpalia	Tibia	Metatarsalia	Skupaj
<i>Bos taurus</i>	2	–	2	24	4	–	1	1	2	1	1	1	39
Caprinae	–	–	1	5	–	–	1	–	1	–	–	–	8
<i>Sus domesticus</i>	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	1	–	3
<i>Equus caballus</i>	–	–	1	–	–	1	–	–	–	–	–	–	2
Rodentia	–	–	–	2	–	–	2	–	–	–	–	–	4

Slika 104 Zastopanost živalskih taksonov v gradivu z območja Japnišča v Mirnu po posameznih skeletnih elementih. Količina najdb je podana kot število določenih primerkov (NISP).

Takson	Grob 1	Grob 2	Grob 5	Grob 6	Grob 7	SE 1	SE 33	SE 44
<i>Bos taurus</i>	1*	–	–	–	–	6	6	26
Caprinae	–	1*	–	2	–	1	–	4
<i>Sus domesticus</i>	–	–	–	–	–	1	2	–
<i>Equus caballus</i>	–	–	–	1	–	1	–	–
Rodentia	–	1*	2*	–	1*	–	–	–

Slika 105 Zastopanost živalskih taksonov v gradivu z območja Japnišča v Mirnu po posameznih kontekstih. Zvezdica (*) označuje najdbe, ki so bile pobrane iz presejanih frakcij sedimenta. Količina najdb je podana kot število določenih primerkov (NISP).

najdeni številni odlomki rimskodobnega gradbenega materiala.²⁰⁴

Živalski ostanki, ki niso bili pobrani iz grobov, so ležali bodisi v plasti ornice (SE 1) bodisi v novodobnih vkopih (SE 33 in SE 44; *sl. 105*). Arheozoološka vrednost omenjenega gradiva je temu ustrezno majhna. V vseh treh stratigrafskih enotah prevladujejo kosti in zobje domačega goveda, nobenih očitnih razlik pa sicer ni opaziti niti glede zastopanosti drugih taksonov. Na podlagi velikosti prašičjih ostankov, izmed katerih pa je bil sicer razmeroma dobro ohranjen zgolj odlomek diafize golenice iz SE 1 (*sl. 106*), se zdi te utemeljeno pripisati domačemu prašiču.²⁰⁵

Poseben komentar zaslužijo ugotovitve v zvezi z zastopanostjo posameznih skeletnih elementov, saj podatki izpostavljajo očitno prevlado zob (*sl. 104*). Izmed 52 taksonomsko opredeljenih ostankov velikih sesalcev jih tako več kot polovico predstavljajo prav izolirani primerki sekalcev, ličnikov in (predvsem) kočnikov. Naslednji najbolj zastopan skeletni element – vretenca – je v istem gradivu zastopan z zgolj štirimi najdbami. Takšnega nesorazmerja seveda ni

mogoče pripisati siceršnji neenakosti v številu zob in vretenec znotraj skeleta parkljarjev, saj ta še zdaleč ni tako izrazita. Prej bi v tem smislu kazalo upoštevati dejstvo, da so ostanki sesalcev v novodobnih vkopih ležali v t. i. skupkih. Vsaj oba največja med njimi (tj. skupka 1 in 3) sta vključevala predvsem skeletne elemente glave in oplečja, kar se do neke mere nato seveda odraža tudi v podatkih s *sl. 104*. Dodatno je k tako dobri zastopanosti izoliranih zob prispeval še način zajemanja najdb, ki je vključeval tudi sejanje izkopanega sedimenta skozi sita (glej tako pridobljene ostanke v *sl. 104*).

Takson	Skeletni element	Dimenzija	Mera
<i>Bos taurus</i>	Radius	Najmanjša širina diafize	27,5 mm
Caprinae	Humerus	Najmanjša širina diafize	13,5 mm
<i>Sus domesticus</i>	Tibia	Najmanjša širina diafize	19,5 mm

Slika 106 Mere dovolj dobro ohranjenih živalskih ostankov v gradivu z območja Japnišča v Mirnu. Dimenzije so povzete po von den Driesch (1976).

204 Glej poglavje 5.

205 Prim. Bökönyi 1984, 188–189.

SE	Sektor/kvadrant	Takson	Skeletni element	Stran	Število
1	A2	<i>Bos taurus</i>	<i>Tibia</i>	sin.	1 fr.
1	C1	<i>Bos taurus</i>	<i>Humerus</i>	?	1 fr.
1	E2	<i>Bos taurus</i>	<i>Cranium</i>	–	1 fr.
1	E2	<i>Bos taurus</i>	<i>Vertebra</i>	–	3 fr.
1	B4	<i>Equus caballus</i>	<i>Scapula</i>	dex.	1 fr.
1	C4	Caprinae	<i>Ulna</i>	dex.	1 fr.
1	B2	<i>Sus domesticus</i>	<i>Tibia</i>	dex.	1 fr.
3	D3	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	?	1 fr.
5	A4	Caprinae	<i>Dens inf.</i>	dex.	1 fr.
5	A4	Rodentia	<i>Dens</i>	?	1
27	B4	Rodentia	<i>Dens</i>	?	1
27	B4	Rodentia	<i>Humerus</i>	?	1
33	B2 ob preseku	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens sup.</i>	sin.	1 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens sup.</i>	dex.	2 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Bos taurus</i>	<i>Cranium</i>	dex.	1 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Bos taurus</i>	<i>Metacarpus</i>	?	1 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Bos taurus</i>	<i>Metatarsus</i>	sin.	1 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Sus domesticus</i>	<i>Maxilla</i>	dex.	1 fr.
33	B2 ob preseku	<i>Sus domesticus</i>	<i>Dens sup.</i>	dex.	1
37	C, D4	<i>Equus caballus</i>	<i>Mandibula</i>	?	1 fr.
37	C, D4	Caprinae	<i>Dens sup.</i>	sin.	1
37	C, D4	Caprinae	<i>Humerus</i>	dex.	1 fr.
39	E4	Rodentia	<i>Humerus</i>	sin.	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Mandibula</i>	sin.	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens sup.</i>	sin.	2 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens sup.</i>	?	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	sin.	3 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	dex.	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Mandibula</i>	sin.	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Radius</i>	dex.	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Ulna</i>	dex.	2 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Vertebra</i>	–	1 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens sup.</i>	?	4 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	sin.	2 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	dex.	2 fr.
44	44	<i>Bos taurus</i>	<i>Dens inf.</i>	?	5 fr.
44	44	Caprinae	<i>Mandibula</i>	sin.	1 fr.
44	44	Caprinae	<i>Dens sup.</i>	?	1 fr.
44	44	Caprinae	<i>Dens inf.</i>	?	2 fr.

Slika 107 Seznam taksonomsko opredeljenih živalskih ostankov v gradivu z območja Japnišča v Mirnu.

Razprava in sklep

Izmed arheozooloških najdb, ki so jih dala zaščitna izkopavanja na območju Japnišča v Mirnu, bi si pozornost zaslužile predvsem tiste iz posameznih grobnih jam (sl. 107). Rezultati radiokarbonskega datiranja (sl. 36), antropološke analize in analize arheoloških najdb ter sam zgodovinski kontekst namreč nakazujejo, da so bili na raziskani lokaciji najverjetneje pokopani Vzhodni Goti. Žal o vlogi posameznih domačih živali in divjadi v lokalni ekonomiji tega germanskega ljudstva ne vemo še praktično ničesar, čeprav postajajo odkritja sledov vzhodnogotske prisotnosti na Slovenskem v zadnjem času vse številnejša.²⁰⁶ Tudi podatki o arheozooloških najdbah iz grobov so za naš prostor izjemno pičli. V literaturi je mogoče zaslediti kvečjemu poročila o odkritju posameznih koščenih artefaktov,²⁰⁷ če pri tem ob strani pustimo površno omembo številnih najdb svinjskih zob z grobišča *V Lajhu* v Kranju,²⁰⁸ ki pa se v luči pičlega števila tam izkopanih vzhodnogotskih grobov²⁰⁹ teh najbrž sploh ne tičejo.

Kot je bilo že omenjeno zgoraj, živalske kosti in zobje iz polnila grobnih jam v Mirnu (sl. 105) po vsej verjetnosti ne predstavljajo niti pridatkov niti ostanke pogrebnih popotnic/pojedin, zato žal ne morejo pripomoči k iskanju odgovorov na zgornja vprašanja. Bržčas gre pri vsem skupaj zgolj za material, ki se je v grobovih znašel kot del zasutja. V tem primeru bi nemara lahko sklepali, da so te najdbe – podobno kot to velja za številne ostanke gradbenega materiala – rimskodobne starosti. Upoštevajoč dejstvo, da vse pripadajo domačim živalim, to ne bi bilo v ničemer presenetljivo.²¹⁰

---

206 Ciglencečki 2006, 119.

207 Npr. Slabe 1975, 16–17, 20.

208 Stare 1980, 15.

209 Vinski 1980, 18.

210 Toškan 2013, 42–43.